

ЙЕЖИ ВАЛИХ ЕКСПЕРИМЕНТ

Превод от полски: [Неизвестен], 1983

chitanka.info

16 април.

Когато се събудих, в стаята беше тъмно. Но в отсрещната къща светеше — щорите приличаха на светеща шахматна дъска — и тъй като броят на светлите клетки по нея се увеличаваха, разбрах, че утрото приближава.

При всяко помръдване веднага ме обземаше силна болка. Въпреки това достигнах бутона и помещението се изпълни с музика. От това не ми стана по-леко, болката не премина.

Взех от нощната масичка плика с писмото, което беше дошло преди седмица. Знаех го наизуст: „Комисията... на заседанието, състояло се във Виена... със съжаление Ви съобщава, че поради големия брой кандидати няма възможност през настоящата година да ви предостави място в устройството ХР-65. Въпросът ще се разгледа отново в началото на 1991 година.“

„Отново... в началото на 1991 година...“ Никога не съм имал голямо доверие в лекарите, нямам и сега. Но срещу фактите, които сам си проверил, не се възразява. Със собствените си ръце извърших всички необходими анализи, сам съставих програмата за машината. Задавах й едни и същи въпроси, като въвеждах вероятност 10%, 1%, 0,1%... Уви, резултатът винаги беше същият. Нямаше смисъл да се въвежда по-малка вероятност.

И така — никакви илюзии. Дори изчислих датата на собствената си смърт — между 10 и 15 май. След по-малко от месец.

С усилие се добрах до работната си стая, седнах зад бюрото, затрупано с графики, рисунки, микроснимки — може би сега, в последните дни или часове, все пак ще ми се удаде да направя нещо.

Нещо такова, което ще спре неотстъпния ход на събитията.

27 април.

От тъжните мисли след поредната безсънна нощ ме изтръгна рязък звън — обаждана се от Филаделфия.

В главата ми премина мисъл — Ричард! Умря преди тридесетина дни. И ето, след цял месец мълчание отново ми се обаждат от Филаделфия!

Чух познат глас. Ричард ми се извини, че толкова дълго не се е обаждал. Но не е губил време и вече бил ходатайствувал за мен пред Виенската комисия. Вярно, че засега без успех, но смята, че все още не всичко е загубено.

Ясно, че Ричард ме мами; просто не иска да ме лиши от надежда, единственото, което ми остава за последните две седмици.

... Да свърша със себе си? Глупашки патетичен жест — самоубийство преди смъртта. Всъщност непременно трябва да направя нещо. А в това има елемент на бунт. Вярно, бунт, лишен от смисъл. Но когато вече няма с какво да се опазиш от смъртта, не ти остава нищо друго.

Дълго седях и мислих за всичко това. Стъмни се, но не запалих лампа. И внезапно — всъщност вече посред нощ — чух под прозореца да спира автомобил. По стълбите се разнесе шумът от стъпки, някой нетърпеливо зачука по вратата.

Взех бастуна и заплетох крака към антрето. Беше Кристина, асистентката ми. Тя ме хвана за ръката и се развика:

— Чудо! Стана чудо! Да вървим по-бързо! Сам ще видиш!

Не я попитах нищо, понечих да тръгна към инвалидната количка, но Кристина ме подхвана и едва ли не на гръб ме повлече надолу към колата.

Разбрах, че сега няма нищо да ми каже. През целия път мълчахме. Дори забравих болката. Колата спря пред нашата лаборатория, осветена въпреки късния час. Кристина ми помогна да вляза в зданието.

Масите, както обикновено, бяха отрупани с колби, в които върху култури от тъкани отглеждахме вируси. Препаратът, обработен с неутрони при честота на електромагнитното поле 12 866 мегахерца, беше вече в електронния микроскоп.

Погледнах в окуляра.

И видях онова, за което мечтаех толкова години!

Във всяко от телцата на вирусите, които ясно се различаваха на зеленикавия фон, имаше еднакви, точно нанесени от неутроните поражения!

Кристина се мятеше из лабораторията, пляскаше с ръце и викаше нещо. Аз не можех да се откъсна от микроскопа.

Не! Не всичко е загубено!

28 април.

От сутринта стаята ми се изпълваше със звън. Върху разпределителното табло на видеофона непрекъснато светваха и гаснеха контролните лампички. Нито за минута не можех да изключа апарата — викаха ме от различни градове, съветваха се за подробностите, искаха нови данни.

Към единадесет часа се обадиха от Филадельфия. Ричард ме поздрави с успеха. В гласа му звучеше истинска радост — сега можехме да не се съмняваме в положителното решение на Комисията! Извънредното заседание за преразглеждане на моето заявление е насрочено за утре!

Прекарах пред стереовизора до късно през нощта, като превключвах от един канал на друг. Интересувах се само последните новини. Във всяка емисия на екрана рано или късно се появяваше конструираното от мен устройство и магическата цифра „12 866“ — чистотата на електромагнитното поле, при която потокът от неутрони действуваше избирателно и унищожаваше най-опасните от известните на човечеството вируси.

29 април.

Днес вечерта по видеофона ми съобщиха от Виена, че Комисията е решила въпроса положително! На първи май трябва да бъда в Париж, в клиниката на професор Тибо!

30 април.

Сутринта ме посетиха ректорът на университета и кметът на града. Запознаха ме с общия сценарий на погребението ми, което било решено да проведат с подобаваща тържественост. Определен е и денят — 6 май. Ковчегът ще бъде изложен за поклонение в актовата зала на

университета. След като завърши церемонията, в Операта ще се състои траурен концерт.

... Вечерта отлетях за Париж. През града преминахме в открит автомобил; по улиците нямаше много хора, но на летището ме чакаше тълпа. Интересът на тези хора беше разбираем — за последен път ме виждаха в такъв облик.

Когато се качвах по стълбичката, ми се прииска да викна: „Довиждане до погребението!“, но навреме си прехапах езика.

1 май.

Аз съм в Париж. Седя в голяма светла стая. Клиниката се намира недалеч от Люксембургската градина — през прозореца прониква аромат от разцъфналите дървета.

Кани ме Тибо. Посивял красив човек приблизително на моя възраст. Аз съм осмият му пациент, затова той с желание ми разправя всички подробности за предстоящата операция.

... Слагат ме на носилка и ме отнасят в знаменитата операционна №15. Зад стъклениите ѝ стени се тълпят студенти — те ще наблюдават целия ход на операцията. Блясват прожекторите на стереовизията. Професорът все още е във фрак. Пита ме какво музикално произведение бих искал да слушам.

Избирам концерта за цигулка на Виенявски. Музика. Тибо протяга чаша шампанско. Изпивам я наведнъж. Няма да наблюдавам как професорът ще облече белоснежната си престилка — и сега вече нищо не виждам.

Започна се.

5 май.

Събудих се в пълен мрак. Впрочем правилно ли е да кажа така? И дали съм го казал? Та нали не мога да говоря! И да се събудям не мога; нали пробуждането е миг, в който човек напуска света на сънищата и до съзнанието му достигат звуците на действителния свят. А моят мозък просто започна отново да функционира след

принудително бездействие, от което са го извели чрез импулси, наподобяващи външен дразнител.

И така, започнах да мисля. А по-точно, осъзнах, че мисля. Започнах да си спомням всичко, което стана, и веднага се хванах, че си повтарям утешителния силогизъм „Съществувам, защото зная, че съществувам“.

Най-напред си внуших — стана онова, което много пъти се опитвах да си представя във въображението — операцията мина успешно! Мозъкът ми се намира в онова невероятно скъпо устройство, което осигурява жизнената му дейност. Виенската комисия ми бе предоставила правото да го използвам! Мозъкът ми живее! В тази минута всяка моя мисъл се записва на лента и се изучава от група специалисти начело със самия Тибо. Ако резултатът от изследванията се окаже положителен, веднага ще включат и зрението.

... Усетих — не видях, а именно усетих — блясък, след него стана още по-тъмно. Но вече не беше онази тъмнина, която току-що ме обкръжаваше. Тя беше пуста, а тази се запълваше с нещо; сега чувствавам, уверен съм, че зад нея е безкрайността!

... Започна да посивява, да се прояснява, постепенно от тъмнината се очертаха някои предмети. Бях в приемната на Тибо. Стана съвсем светло и видях застаналите пред мен хора. Сред тях беше и професорът.

— Как се чувствувате? — попита той. Думите на Тибо се появили върху екрана, поставен така, че да го виждам.

Разбира се, не отговорих, но на друг екран заподскача някаква бъркотия от думи, изречения, образи. Бяха много повече, отколкото можеха да се поберат в съзнанието ми. С любопитство следях хода на собствените си мисли. Накрая ми се удаде да ги укротя и да съставя изречението „Благодаря, чувствавам се добре“.

Въпреки това върху екрана, на заден план, продължаваха да подскачат мисли, които въобще не възнамерявах да споделям с някого. Глупава работа — да мислиш върху екран! Независимо от изпитваната радост на съществуването, обзе ме силно желание колкото е възможно по-бързо да приключа с това.

Професорът се усмихна и каза:

— Добре, завършваме. Сега ще ви монтираме слух и говор, а зрението временно ще го изключим.

Потокът на мисли се забави, доспа ми се и заспах, като дори не успях да съобразя, че нарочно са ме приспали — за времето, през което ще включат допълнителните устройства.

... Отново нещо като блясък и отново мисля, започвам да виждам. Освен това и чувам! Чувам музика — същия концерт на Виенявски, под чиито звуци професор Тибо започна операцията.

В стаята вече е съвсем светло. Ясно чувам да се чука на вратата. И преди да успея да помисля нещо, се раздаде собственият ми глас:

— Влезте.

В стаята влезе професор Тибо.

— Добър ден. Как сме?

— Не може да бъде по-добре — отговорих аз. — А вие доволни ли сте от мен?

— Много. Всичко мина без усложнения.

— Какъв ден сме днес? — попитах аз.

— Пети май.

— Тогава — рекох аз, като се позамислих, — утре е погребението ми.

— Напълно вярно. Искате ли лично да вземете участие в него, или ще го гледате по стереовизията?

— Какво означава лично?

— Ще изпратим там сътрудник на клиниката, който ще изпълнява всички ваши нареждания. Ще вземе със себе си изкуствени органи за зрение и слух, нещо като сегашните ваши устройства. По радиотелеметрията сигналите ще се предават в клиниката и у вас ще се създаде пълното впечатление, че присъствувате там...

— А можете ли да гарантирате, че ще бъде запазена тайната? — попитах аз, след като помислих за минута.

— Безусловно. Разбирам, че искате да бъдете там инкогнито. Между другото, както и всички ваши предшественици. Не зная защо, но на всички ни се иска да присъствуваме на погребението си.

Изпитах желание в отговор да се усмихна, но нищо не се получи, просто за няколко мига настъпи тишина. „Аха — помислих аз, — не мога да се усмихвам. Недостъпна ми е тази форма за участие в беседа.“

— Имам още една молба — казах на професора. — Бих искал да се видя...

— Разбира се, това е обичайна молба. Имате специална система за тази цел.

Професорът натисна едно копче, на стената се появиха огледала и аз видях себе си, по-точно устройствата, които бяха заменили сетивните ми органи, свързващи ме с външния свят — три малки кутии върху масичка, снабдени с контролна апаратура и редица регулатори. В една от кутиите зад стъклена преграда бяха поместени очите. Истински човешки очи, закрепени върху шарнири — така че ъгълът на виждане беше достатъчно голям. Някак ми се сториха особено близки, едва ли не част от самия мен, макар и въобще да не бяха мои. Винаги съм бил късоглед, а тези се справяха отлично без очила. Освен това преди имах кафяви очи, а новите се оказаха черни.

— Благодаря. А сега...

— Сега ви се иска да видите как е устроено всичко — подсказа Тибо. — Няма нищо по-просто. Погледнете на екрана.

Върху екрана се появи изображение на доста голяма стая, запълнена с множество непознати уреди и мрежи от проводници. Всички проводници се събираха в някакъв център, в точка, която не виждах. Защото в тази точка бях самият аз! Моят мозък, пазен при постоянна температура, захранван през хиляди линии и проводници...

Стана ми доста страшно; къде все пак се намирах аз? В тази ли стая, където стояха трите магически кутии и ние с професора разговаряхме, или там, сред това изключително сложно оборудване? Накрая реших, че най-логично е да се смята, че съм там, където са очите.

6 май.

Точно в девет ме свързаха с Мишел, сътрудник в клиниката на Тибо, който, снабден със сетивни органи, в това време пътуваше с кола към университета. Веднага се озовах в моя град. Денят беше мрачен, валеше слаб дъжд, пешеходците се криеха под чадъри.

Помолих Мишел да влезе в актовата зала, докато не са се събрали много хора. Успяхме навреме — залата беше почти празна. Мишел се приближи до подиума, върху който стоеше ковчегът с прозрачен капак. Още отдалеч ясно видях себе си — образа, с който

отдавна бях свикнал. Светлината падаше така върху лицето, че не можеха да ми се дадат моите петдесет и пет години. Харесах се сам на себе си.

Актовата зала постепенно се пълнеше с хора. В 9.30 часа нямаше вече къде игла да падне. Започна панихидата. Слушах разсеяно ораторите и с нетърпение чаках собственото си изказване — своевременно беше записано на лента. Речта ми прозвуча доста добре — установих го по лицата на присъстващите. Между другото, изглежда, никой не обърна внимание на няколкото ми остроти.

Когато се отправих да се изпратя на гробищата, времето стана още по-неприятно, отколкото беше сутринта. Заваля проливен дъжд. И аз с любопитство наблюдавах как тълпата постепенно изредява. Дори най-близките ми хора тайничко се отделяха от процесията. Стана ми жал за Мишел, който не носеше чадър, и го пуснах, като го помолих да ме превключи на клиниката.

И така, погребението отмина. Време беше да се помисли за бъдещето. Прекрасно е да съзнаваш, че времето на практика въобще вече не те ограничава...

След пет години.

27 април.

Днешната лекция четох изключително лошо.

Разбрах го по реакцията на слушателите. Обикновено те внимателно следят очите ми, поставени върху катедрата. Сега никой не ме гледаше, изглежда, че студентите — също като мен — бяха отправили мислите си надалеч.

— Днес занятията ще завършат два часа по-рано — измъкнах се аз от това положение. Слушателите веднага се оживиха, а аз бързо се превключих на апаратурата в жилището си. След час там трябваше да дойде Ана!

Исках да се подготвя за идването ѝ. Но се сетих, че понятието „да се подготвя“ сега е лишено от всякакъв смисъл. Какво можех да направя? Четири кутии, които ми осигуряваха връзка с външния свят — зрение, глас, слух, а отскоро беше прибавено и обоняние — винаги работеха еднакво добре.

За щастие можех да се вълнувам, всяка минута поглеждах часовника, представях си как за първи път ще влезе в жилището ми и ще се вслуша в шума на минаващите автомобили.

Точно в пет часа чух, че пред входната врата спря кола. Почукване по вратата, стъпки по стълбите и на вратата се появи Ана.

В ръце държеше букет люляк (веднага се размириса). Гледах Ана и мълчах. Тя пристъпи към бюрото, върху което бях нареден. Целуна цветята и ги сложи пред мен.

— Благодаря. И още веднъж благодаря, загдето си така красиво облечена.

Ана се изчерви. Сигурно и аз (само че това никой не би могъл да разбере).

— Време е да се залавяме за работа. Какво трябва да приготвя? Надявам се, че у теб ще се намери престилка?

— Всичко необходимо за вечеря е в кухнята — отвърнах аз. — А престилка... опазвам се, че у мен няма престилка.

Тя излезе. Изпратих я с поглед.

Познаваме се от две години. Тя беше моя студентка и често взимаше участие в дискусиите, които организирах. Сприятелихме се.

Днес е петата годишнина на откритието, което ми даде правото да „доживея“ до този ден. Устройвам прием. Поканил съм приятели и някои от студентите ми. Ана се съгласи да домакинствува. И така, приема го даваме заедно!

Чух първото извъняване. Започнаха да идват гостите. Ана изпълняваше идеално ролята си. Всички хвалеха приготвените от нея сладкиши. Като гледах как ги унищожават гостите, аз сам изпитах нещо подобно на глад. Уви!

Когато в стаята вкараха барчето на колела и атмосферата стана съвсем непринудена, показах на гостите последния филм, заснет по време на експедиция. Неотдавна прекарах три месеца в Бразилия. Достигнахме до последния неизследван кът на селвата. И се оказа, че не е било напразно. Намерихме развалини от необикновена постройка в стил от епохата на инките, но с много своеобразни детайли. Изглежда, успяхме да направим твърде любопитно археологично откритие. Филмът беше увлекателен. Експедицията наистина се оказа опасна. По пътя имаше доста приключения и някои от тях дори завършиха трагично.

Кадрите се сменяха. Аз разказвах. Гостите слушаха със затаен дъх. Те явно не разбираха онова, което аз усещах така ясно. Тази експедиция — напрегната, пълна с опасности, беше незабравимо изпитание за хората, които носеха моите очи, слух, глас и обоняние. А за мен всичко това беше нещо като твърде дълга и дори скучновата кинопрожекция! Не можех да загина в тази експедиция. А устройствата? От тях имаше няколко комплекта. Един в университета, друг у дома в работната ми стая, трети на балкона, за да мога вечер да слушам уличните шумове. И накрая четвъртият — в съседната до жилището ми лаборатория, където в изкуствен климат, под непрекъснатия надзор на специалисти в пълна безопасност живее мозъкът ми. Така че в моя разказ вкусът на риска беше само за по-голяма яркост.

От време на време поглеждах към Ана. Тя не откъсваше очи от екрана. Искаше ми се да ме види в някой от онези, които ме носеха в селвата, един от силните, отчаяно храбри хора. Ана внезапно ме погледна като... като човешко същество.

Пийнахме доста. Тоест пиеха гостите, но тяхното повишено настроение се предаде и на мен. Някой предложи да се потанцува. Можех ли въобще да възразя? Танцувах пред масата, на която стоях аз. Двойките се мяркаха пред очите ми и ми пречеха да виждам Ана. Но понякога все пак улавях погледа ѝ и ми се струваше, че нещо я смущава. Защо? Нима моите очи — единственото, останало у мен от живия човек — бяха започнали да ме издават?

Някой от гостите се приближи до Ана и я покани на танц. Гърбът му съвсем я закри. Бяха на две крачки от мен, но продължавах да виждам само гърба му. Може би Ана му отказваше, а той настояваше? После гърбът изчезна. Значи Ана решително е отказала. Благодаря ти, Ана!

Гостите се разотидоха след полунощ. Ана си тръгна последна. Като се разделяхме, попита:

— Мога ли да дойда утре и да помогна да се оправя жилището?

9 май.

Ана идва често. Сяда в креслото до мен. Ясно виждам всяка нейна черта, долавям аромата ѝ. Изучавам я наизуст, за да мога, след като си отиде, да си представям свят, който никога не е съществувал и няма да го има.

С часове разговаряме и се случва да забравяме стената, която ни разделя. Но толкова по-ясно — просто физически — внезапно усещам, че се натъквам на преграда. Не зная как да я определя. Може би това са просто стените на моите кутии?

12 май.

Днес е рожденият ден на Ана. Навършва двадесет и две години. Помолих един приятел да ме вземе и да ме разходи из няколко магазина. Той се учуди... Избрах гердан перли, няколко дреболии и една светлозелена рокля. Сметнах, че ще подхожда на лицето ѝ.

Вечер. Слушаме музика. Моля Ана да отвори шампанското. Тя излива символично едната чаша, а другата изпива за здравето на именницата. Моля я да разтвори пакета. Подаръците ѝ харесват, пляска с ръце. Има много шампанско. В очите на Ана блестят огънчета.

Моля я да премери роклята. Ана машинално заразкопчава блузата си, но се изчерви и с роклята в ръка се втурна към вратата. Тогава чух собствения си глас.

— Остани, Ана... Моля те...

Стана съвсем тихо. Уплаших се.

Ана започва да се съблича. И веднага избягва. Чувам я как плаче в съседната стая.

Моля я да се върне. Тя се връща. В новата светлозелена рокля. С перлите на шията. Разплакана е — всичко това много ѝ отива.

— Прости... — проговарям аз.

Ана не ме поглежда. Не зная за какво мисли.

— Ана, не разбирам какво стана с мен — казвам аз. — Прости ми, това няма да се повтори.

Тя не отговаря.

Насилвам се да проговоря:

— Това никога няма да се повтори, кълна се. Прощавай, не трябва да се виждаме повече...

Ана вдига глава, гледа ме и казва:

— Не искам. Ще продължаваме да се виждаме. Ще идвам при теб всеки ден и винаги ще бъда с теб.

Аз съм в капан.

16 май.

Съобщих на Ана, че заминавам. Тя ме изглежда уплашено.

— Не се бой! Няма да правя никакви глупости. Дори и да ми се прииска... Нали толкова добре ме пазят!... Заминавам, за да разбера някои работи. Знаеш, веднъж вече бях в безизходно положение. И тогава стана чудо. Може би съм щастливец, Ана? И чудото ще се повтори?

Заминах за Филадельфия.

19 май.

Втори ден съм у Ричард. За какво ли не приказвахме, преди да се реша да му разправам за Ана. Ричард ме изслуша, без да ме прекъсва. Той е конструиран малко по-различно от мен — очите му са монтирани в центъра на система от увеличителни огледала и поради това изглеждат огромни. Като ги наблюдаваш, можеш да долавяш всякакви оттенъци на настроението му — те са по-скоро лице, отколкото очи. Но този път те бяха непроницаеми. Само от време на време ми се струваше, че виждам снизходителен присмех. Това ме ядосваше и побързах да завърша:

— Историята с Ана за мен не е някаква глупост. Това не е грешка на сполучлив експеримент. То може да провали целия експеримент. Стигна се дотам, че ми опротивя съществуването във форма на кутии. И ако няма изход...

— Какво тогава? — прекъсна ме Ричард. — Ще си пуснеш куршум в челото като в добрите стари времена?

Аз мълчах. Ричард ме изглежда със съжаление.

— Сега ще ти покажа един филм — рече той.

Включи прожектора и на екрана заискри бял сняг. Зима, планина, слънце. Мургаво момиче — мексиканка с големи засмени очи и висок светлокос скандинавец, отличен скиор. В кадъра попадат ту тя, ту той. Явно са се снимали поред. После вечер в планинска хижа. Червеникави отблясъци от огъня, който гори в камината.

Екранът помръкна. Погледнах Ричард. Погледът му беше разсеян. Разбрах, че е някъде далеч, зад тъмния екран. Сякаш за него филмът не беше свършил. После ме попита:

— Хареса ли ти Маргарита? Момичето от филма?

— Много. Но какво от това? Искаше да ми напомниш за неща, които са недостъпни за нас?

— Недостъпни? Уверен ли си! — попита Ричард. — Този филм го заснехме двамата с Маргарита преди месец, когато карахме ски в Колорадо спрингс.

— Вие сте го снимали? Ти си карал ски? — бях напълно объркан.

— Естествено, не ми вярваш — рече Ричард. — Почакай за миг, сега ще разбереш.

Очите му внезапно замръзнаха и потъмняха. Уредите, от които се състоеше Ричард, умряха — в тях загаснаха всички контролни лампички. Настъпи тишина. Но след минута дочух стъпки. Ясен звук от стъпки в съседната стая. И накрая се почука на вратата.

— Влезте — казах аз.

Вратата се отвори. На прага застана светлокосият скандинавец от филма. Той ме изгледа тържествуващо и каза с глас, който много приличаше на гласа на Ричард.

— Ти още ли не вярваш, че аз съм бил с Маргарита в Колорадо спрингс?

— Ти? Тоест кой? Как... как успя?

— Много просто. Миналото започна да ме мъчи много по-рано от теб. И преди теб се замислих как да се отърва от своята скъпоценна, внимателно пазена глава. И точно тогава се появи Олаф — младият човек, когото сега виждаш пред себе си, студент по медицина от Осло. Той ми предложи сделка. На него му беше крайно необходима голяма сума пари, недостижима за него. И той ми заяви, че се дава под наем. Да кажем, за две години... Олаф разбираше доста от неврофизиология — проектът му не беше абсурден. Двамата анализирахме всичко заедно и се убедих, че проектът е напълно осъществим. Сключихме

договор. Моите сътрудници конструираха информационни системи, посредством които Олаф вместо нарежданията от собствения си мозък, щеше да получава моите. Операцията не го застрашаваше с никакви вредни последствия и премина напълно нормално. Оттогава аз съм Олаф. Само аз. За две години. Неговият мозък почива, не приема никакви дразнения. Аз получих две години нормален живот, а през това време той ще изживее само няколко минути, необходими, за да загуби съзнание, и после, за да си го възвърне.

Докато говореше, Ричард непрекъснато се разхождаше из стаята. Със завист следях движенията му, пружиниращите му крачки. Жадно гледах как пали цигара... Вярно, той забеляза завистта в погледа ми. Седна в креслото, погледна безжизнената апаратура, поставена върху бюрото. Стори ми се, че я погледна с любов.

— Става точно една година, откакто сключихме договора. Това беше прекрасна година — рече Ричард. — Трябва да си призная, че не работих много. Пътувах по света. Набирах впечатления. Ухажвах момичетата... Но, знаеш ли, уморих се. Дори много се уморих и с наслаждение мисля за времето, когато отново ще се хвана за работа... Така че — той ме погледна право в очите, — така че, ако искаш, взимай го за останалата година. Той ти е много нужен — вземи го!

25 май.

Пътят от Филадельфия отне шест часа. Вече се стъмваше, когато се озовах пред дома си. И едва тогава се сетих, че няма с какво да си отключа. Вярно, можех да се превключа на устройството, останало в жилището ми, и с помощта на фотоелемента да отворя вратата от вътре, но се опасявах за себе си. Страхувах се да изоставя на улицата своята неспособна да мисли черупка и дълго стоях, като не знаех как да постъпя.

Накрая, когато за миг улицата опустя, аз се изкачих по улука до балкона. Разбих един от прозорците, внимателно извадих от рамката останалите парчета стъкло и влязох в жилището.

И така, бях у дома си. Разхождах се из стаята, като възприемах всичко по-иначе — от друга гледна точка. Опипвах с ръце всеки незначителен предмет. Дълго се разглеждах в огледалото. После се

приближих до бюрото — върху него беше снимката на Ана. Затворих очи и си я представих. Какво ще стане? Трябва да се подготвя за първата ни среща. Ще ни бъде много трудно. Как да постъпя, та Ана веднага да повярва, че това съм аз?!

Прехвалената ми логика сякаш се беше изпарила. Разхождах се из стаята и нищо не можех да измисля. Внезапно почувствувах вдъхновение. Втурнах се към кухнята. За щастие в бара беше останало нещичко. Налях чаша коняк, сварих силно кафе, включих музика и седнах зад бюрото.

Нещо започна да ми се прояснява. След втората чаша се почувствувах още по-добре. Планът започна да се изпълва с подробности, също като киносценарий. „Навярно това ще изглежда така...“

Шум от гуми под прозореца. Автомобилът спира. Втурнах се на балкона и се скрих зад клоните на изкуствения бръшлян.

Пред портата стоеше бяла, открита кола. Черни коси, светлозелена рокля, вдигнати нагоре уплашени очи... В моя дом светеха всички прозорци, гърмеше музика. Ана е разбрала, че има някой вътре — навярно е видяла разбитото стъкло. Беше объркана и сякаш всеки миг щеше да се разплаче.

А аз се вдървих. Не знаех какво да правя. И внезапно викнах:
— Ана!

Тя погледна към балкона и не видя нищо. Защото бях скрит в сянка. Тогава ревах:

— Аз съм, Ана, върнах се. Идвай!

Ана се втурна във входа. Хукнах да я посрещна. Срегнахме се на стълбите. И дълго се гледахме мълчаливо. Безпомощни, също като деца... Какъв ти сценарий!

А после се целувахме като всички хора по света и аз мърморех нещо неразбрано, да, не ни беше до думи...

*След още една година.
25 май.*

Отново съм в кабинета си. През отворената врата виждам Ана.

— Скоро ще стане пет. След час ще започнат да идват гостите. Готова ли си?

— Разбира се. Масата е наредена. Искаш ли да те пренеса в гостната? Ще видиш колко великолепно изглежда всичко...

И наистина всичко изглеждаше превъзходно: масата, цветята, чашите. От почетното ми място до Ана стаята се виждаше като на длан.

Първият звънец...

— Мили приятели! Имаме два повода да ви поканим днес. Първо, измина точно една година от пътуването ми до Филадельфия. Година, през която не сме се виждали; писах книга, взех отпускат от университета, поразходих се по света.

Но има и втори повод — това е нашата сватба. Оженихме се преди една година. Само че не можахме да ви поканим по-рано.

Защо мълчите? Не чувам аплодисменти... Може би си мислите, че съм се побъркал? Засрамете се! Вие поне би трябвало да знаете, че мозъкът, поместен в знаменития апарат на професор Тибо, не може да се побърка. Но разбирам мълчанието ви. И не ви се сърдя. Вие сте мои приятели. Зная, че ще ме разберете правилно. Днес завършва вторият ми експеримент. Моля ви да се отнесете към него така сериозно, както и към първия.

Мили мои, веселете се. И ни извинете, ще ви напуснем. Тоест Ана ще излезе от стаята, а в тези четири кутии ще изгаснат лампичките. Това е нашата сватба и имаме право да останем насаме. Ще вземем със себе си бутилка шампанско. Когато чуете да гръмне тапата, нека това бъде сигнал да пиете за здравето на младоженците!

— Рядко съм влизал тук, Ана. Студено е и неприятно. Пък и шумът на тази проклета климатична инсталация. Никой ли от прислугата не те е питал нещо?

— Не. Просто ги поканих да се присъединят към гостите. Казах им, че искаме да изчезнем за минутка. Те само погледнаха с изненада бутилката.

— Слава богу, че не им е дошло на ум да поискат чаша шампанско от нея. Струва ми се, че вкусът на нитроглицерина не е много добър... Между другото да не съм говорил твърде патетично?

— Не много. Както трябваше. Нека точно това да им остане в паметта.

— Постави бутилката по-близо до снопа червени проводници. Само внимавай да не докоснеш сигнализацията... Сега фитила. За всеки случай го сгъни на две... Ана, ти...

— Искаш да попиташ дали не съм премислила? Виж какво, когато бях малка, мама ме учеше, че всичко хубаво в живота трябва да свършва в най-прекрасния миг. Затова винаги си тръгвах за у дома в разгара на вечеринката...

— Защо млъкна, Ана?

— Гледам фитила. Той догаря.

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр.36-37/1983 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.